

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента

Любомудрової Надії Петрівни

на дисертаційну роботу **Юрченко Галини Миколаївни**

«Забезпечення ефективності управління персоналом на соціальних підприємствах»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 – Менеджмент

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ

Дисертаційна робота Юрченко Г.М. присвячена дослідженню соціальних підприємств України, а саме підходам до забезпечення ефективності управління персоналом на таких підприємствах.

У світовій практиці залучення соціально незахищених категорій населення до ринку праці розглядається як невід'ємна частина забезпечення рівноправного соціального включення, а також як дієвий засіб вирішення проблем суспільства та зменшення частки людей, що перебувають за межею бідності. Як відомо, з часу повномасштабного вторгнення РФ в Україну зростає частка населення України, яких можна вважати соціально незахищеними, серед них: ВПО, люди з інвалідністю, ветерани, люди, що пережили насилля перебуваючи в окупації, та інші. У згаданих умовах розвиток соціальних підприємств в Україні дозволить забезпечити гідну ресоціалізацію для згаданих категорій населення, а також сприятиме відбудові України у післявоєнний період.

Ключову роль у забезпеченні ефективності діяльності таких підприємств мають підходи до управління персоналом. Саме на це скерована дисертаційна робота Юрченко Г.М., яка присвячена удосконаленню теоретико-методологічних і методико-прикладних засад забезпечення ефективності управління персоналом на соціальних підприємствах. Вирішені автором у дисертації завдання дозволяють сформулювати матрицю компетенцій для позитивної трудової ресоціалізації представників соціально незахищених категорій населення на соціальних підприємствах, підвищити ефективність програм адаптації та розвитку, а також оцінити ефективність як окремих програм, що спрямовані на підсилення потенціалу працівників, так і діяльності соціальних підприємств. Виходячи з вищесказаного вважаю тему роботи актуальною і перспективною для розвитку цього напрямку досліджень.

Дисертаційна робота виконувалась відповідно до планів науково-дослідних робіт кафедри менеджменту персоналу та адміністрування Національного університету «Львівська політехніка» «Прогнозування впливу креативної економіки на молодіжний ринок праці» (номер державної реєстрації

0118U000411). Автором, зокрема, удосконалено систему адаптації персоналу з урахуванням потреб працівників з числа соціально незахищених та/чи маргінальних груп суспільства (Розділ 2. Робота з молодими фахівцями креативних індустрій, п. 2.7. Особливості управління інклюзивними колективами), що, на відміну від існуючих, дозволяє задіяти до традиційного ринку праці економічно пасивне населення (акт від 26.06.2023 р.).

СТУПІНЬ ОБГРУНТОВАНOSTІ ТА ДОСТОВІРНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Сформульовані Юрченко Г.М. основні наукові положення, висновки та рекомендації є фахово обґрунтованими. Дисертація містить чітко визначену мету, що полягає у розробці теоретико-методологічних і методико-прикладних засад для забезпечення ефективності управління персоналом на соціальних підприємствах. Основні завдання дисертації є достатньо аргументовані та забезпечують досягнення її мети. Авторкою здійснено ретельне дослідження наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, у яких розкрито проблематику та закладено теоретичні основи забезпечення ефективності управління персоналом на соціальних підприємствах України. Їх кількість та змістове наповнення актуалізують тематику дисертації.

У дисертаційній роботі використано методи теоретичного узагальнення, систематизації, динамічного, статистичного, порівняльного та структурного аналізу, моделювання, синтезу та групування, індексний метод, морфологічний аналіз, метод експертного опитування, графічні зображення, метод DEMATEL. Зважаючи на це, рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачкою методології наукової діяльності можна оцінити на високому рівні.

Основні положення дисертаційної роботи доповідались та схвалені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Достовірність наукових положень підтверджується значною кількістю опублікованих статей у наукових фахових виданнях України, розділами у монографіях, наукових періодичних виданнях інших держав, у наукових виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз даних.

Це дає змогу стверджувати, що представлені результати дослідження є обґрунтованими та достовірними. Підсумки дисертаційної роботи відповідають поставленим завданням, що сприяє забезпечення ефективності управління персоналом на соціальних підприємствах.

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Дисертаційна робота викладена на 203-х сторінках, основний текст роботи викладений на 162-х сторінках. Складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 45 таблиць, 18 рисунків, 2 формули, 2 додатки, список використаних джерел із 147 найменувань.

У першому розділі розглянуто сутність характеристику концепції сталого розвитку та його впливу на забезпечення соціальної справедливості та економічного розвитку держав у призмі взаємозв'язку між індексом соціального розвитку та видатками держави на соціальних захист населення; проаналізовано поняття корпоративної соціальної відповідальності та різноманіття підходів до її впровадження в залежності від залучених гравців; виявлено відмінності у підходах до управління персоналом на комерційних та соціальних підприємствах, зокрема, досліджено сутність феномену соціального підприємства, яке працює на основі бізнес-моделі працевлаштування, та розширено його характеристику шляхом введення нового показника – плинності кадрів, який став основним показником ефективності діяльності соціального підприємства.

У другому розділі проаналізовано демографічні тенденції у складі населення України з початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, виявлено тенденції у безробітті серед населення України в період 2021 – 2023 років; досліджено стан та чинники безробіття серед ромів Європи та України, виявлено основні фактори негативного досвіду співпраці між роботодавцями (управлінці комерційних підприємств) та працівниками ромського етнічного походження, встановлено, що основним бар'єром до росту рівня працевлаштування серед ромів чи інших категорій соціально незахищеного населення є відсутність трудової соціалізації; проаналізовано зарубіжний та вітчизняний досвід становлення соціального підприємництва, проаналізовано кількісний та якісний склад соціальних підприємств в Україні та досліджено кращі практики України щодо ромського соціального підприємництва.

У третьому розділі дисертаційної роботи автором було удосконалено уніфіковану матрицю компетенцій; удосконалено комплексну методику оцінювання управління талантами, що може бути використана для працівників-бенефіціарів соціальних підприємств та запропоновано 9 стратегій до використання для досягнення бажаного соціального ефекту в межах управління персоналом на даних підприємствах; розвинено методику, спрямовану на оцінювання ефективності адаптації різних категорій персоналу на соціальних підприємствах; розвинено методику оцінювання ефективності діяльності соціальних підприємств, яка враховує не лише фінансові результати, але й соціальний ефект.

Запропоновані висновки і рекомендації логічно впливають із положень дисертаційної роботи. В межах усіх розділів і підрозділів дисертації простежується логічно послідовне та обгрунтоване вирішення завдань дослідження, зокрема, щодо формування та розвитку теоретико-методологічних і методико-прикладних засад для забезпечення ефективності управління соціальних підприємством. Таким чином можна зробити висновок про те, що дисертація є завершеною науково-дослідною роботою із логічно зв'язною, цілісною композицією, науковим стилістичним наповненням та авторською манерою викладення матеріалу.

НАУКОВА НОВИЗНА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Удосконалено комплексну методика оцінювання ефективності управління талантами для працівників-бенефіціарів соціальних підприємств на основі методу 9-grid box, що, на відміну від наявних методик, дає змогу врахувати прогрес у розвитку компетентностей працівників, та підвищення їх конкурентоспроможності на традиційному ринку праці, зокрема, із застосуванням 9-ти стратегій досягнення бажаного соціального ефекту;
2. Удосконалено уніфіковану матрицю компетенцій, що, на відміну від існуючих, встановлює взаємозв'язки між компетентностями та їх позитивними поведінковими моделями, та забезпечує інструментарій для розробки структурованих програм розвитку компетентностей у працівників на соціальних та інших підприємствах;
3. Набула подальшого розвитку сутнісна характеристика соціального підприємства, що діє за бізнес-моделлю працевлаштування, зокрема, її було доповнено показником плинності кадрів, який набуває позитивної конотації (значення), за умови вибуття персоналу з соціального підприємства задля працевлаштування на традиційному ринку праці;
4. Набула подальшого розвитку методика оцінювання ефективності адаптації усіх категорій персоналу на соціальних підприємствах, яка, на відміну від наявних, враховує відмінності у контексті програми управління персоналом та завданнях працівників-бенефіціарів соціальних підприємств;
5. Набула подальшого розвитку методика оцінювання ефективності діяльності соціальних підприємств, яка, на відміну від чинних, враховує фактори соціального ефекту та передбачає розрахунок інтегрального коефіцієнта на основі складових соціальної та фінансової ефективності.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що певні наукові положення дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних пропозицій та методичних рекомендацій із забезпечення ефективності діяльності соціальних підприємств в Україні.

Теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші результати наукових досліджень, викладені у дисертації, безпосередньо впроваджені у діяльності низки вітчизняних суб'єктів господарювання, зокрема, у міжнародної благодійної організації «Ромський жіночий фонд Чіріклі» (м. Київ), закарпатського обласного благодійного фонду «Благо» (м. Ужгород), громадської організації «Правозахисний ромський центр» (м. Одеса), громадської організації «Територія неупередженості й права» (м. Львів), громадської організації «Рома України ТЕРНІПЕ» (м. Львів), ТзОВ «Едвантіс» (м. Львів), що засвідчує їх прикладний характер.

ПОВНОТА ВІДОБРАЖЕННЯ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЯХ

Дисертанткою опубліковано 13 наукових праць, з яких 1 колективна монографія, 5 статей у наукових фахових виданнях України, з них 5 статей у виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз, 1 статтю в наукових періодичних виданнях інших держав, що включена до бази даних Web of Science, 6 публікацій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Загальний обсяг друкованих праць – 4,5 друк. арк., з них особисто автору належить 3,5 друк. арк.

Основі положення та результати дисертаційного дослідження розглянуто та схвалено на таких всеукраїнських та міжнародних науково-практичних та науково-методичних конференціях: «Трансформаційні процеси національної економіки: проблеми та перспективи розвитку» (м. Запоріжжя, Україна, 14 – 15 травня 2021 р.), «Розвиток фінансової системи на різних рівнях управління: підприємство, регіон, держава» (Львів, Україна, 29 травня 2021 р.), «Фінансова система країни: фактори впливу» (Львів, Україна, 25 грудня 2021 р.), «Реформування міжнародних економічних відносин і світового господарства в сучасних умовах» (Ужгород, Україна, 24 – 25 березня 2023 р.), «Global science and education in the modern realities» (Seattle, the USA, 24 травня 2023 р.), «Управління персоналом в системі менеджменту організацій: тенденції та перспективи розвитку» (Львів, України, 31 травня 2023 р.) та наукових семінарах кафедри менеджменту персоналу та адміністрування Національного університету «Львівська політехніка» впродовж 2019 – 2023 років.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Щодо зауважень та положень дискусійного характеру, то можна вказати на таке:

1. Варто було б у підрозділі 1.1 здійснити актуалізацію чинників та вказати на особливості їх впливу на індекс соціального прогресу в умовах дії в Україні

воєнного стану, який діє з 24 лютого 2022 року, введений Указом Президента України № 64/2022.

2. У підрозділі 1.1 авторкою представлено статистичні дані щодо чисельності та якісного складу соціально незахищених категорій населення, варто було б представити дану інформацію у графічному форматі для більш наочного сприйняття;

3. Автором здійснено дослідження підходів до забезпечення ефективності управління персоналом на соціальних підприємствах України (підрозділ 1.4), що працюють з ромською спільнотою, втім, недостатньо досліджено підходи, що використовують інші соціальні підприємства в Україні;

4. У підрозділі 3.2 авторкою представлено метод 9-grid box для управління розвитком працівників на соціальних підприємствах, варто представити приклад використання методу на одному із досліджуваних підприємств;

5. Слід обґрунтувати вибір показників для методики оцінювання ефективності діяльності соціальних підприємств (підрозділ 3.4) та навести інші приклади їх практичного використання у діяльності соціальних та комерційних підприємств.

Загалом, вищезазначені зауваження жодним чином не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ

Дисертаційна робота Юрченко Галини Миколаївни «Забезпечення ефективності управління персоналом на соціальних підприємствах» написана українською мовою та оформлена відповідно до чинних положень, норм та правил. Вона виконана на високому науково-теоретичному рівні, а одержані автором в процесі дослідження результати характеризуються науковою новизною та мають теоретичну і практичну цінність. У дисертаційній роботі розв'язано актуальне наукове завдання щодо розроблення теоретико-методологічних і методико-прикладних засад забезпечення ефективності управління персоналом на соціальних підприємствах.

Дисертаційна робота є завершеною, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», постанові Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» зі змінами та доповненнями.

Усе вищевикладене дає можливість зробити висновок про те, що автор дисертаційної роботи Галина Юрченко заслуговує присудження наукового

ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент (галузь знань 07 – Управління та адміністрування).

Рецензент:

доцент кафедри менеджменту персоналу та адміністрування

Національного університету

«Львівська політехніка», к.е.н., доцент

Надія ЛЮБОМУДРОВА

Підпис к.е.н., доц.

Надії ЛЮБОМУДРОВОЇ засвідчую:

Вчений секретар

Національного університету

«Львівська політехніка»

Роман БРИЛИНСЬКИЙ